

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI - 894
HALK KİTAPLARI - 209

Tashih
İsmail DERİN

Grafik & Tasarım
Emre YILDIZ

Baskı
Gurup Matbaacılık San. Tic. A.Ş.
0312. 384 73 44

1.Baskı, Ankara - 2013

Din İşleri Yüksek Kurulu Kararı: 28.08.2012/4

2013-06-Y-0003-894
ISBN: 978-975-19-5604-0
Sertifika No: 12930

© T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı
İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı
No:147/A 06800 Çankaya/ANKARA
Tel: 0 312 295 72 93 - 94
Faks: 0 312 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış
Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü
Tel: 0 312 295 71 53 - 295 71 56
Faks: 0 312 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

Hac Teslimiyettir

7

DİB
YAYINLARI

İçindekiler

- 7 Dua ve Gözyaşı
- 17 Bir Hidâyet Vesilesi Kabe-i Muazzama
- 23 Manevi Yönleriyle Hac
- 34 Dua... Dua... Hac
- 38 Haccın "Öteki" Boyutu ve Ecdadın Hayırla Yâd Edilmesi
- 50 Lebbeyk Allahümme Lebbeyk
- 53 Sevgiliye
- 57 Onu Sevmek

Dua ve Gözyaşı

Doç. Dr. Fikret Karaman

Hac ve İbadet

Şüphesiz ki bütün ibadetler öncelikle Allah emrettiği için yapılır ve sadece O'nun rızasını kazanmak için yerine getirilir. Böylece kişi ancak bu ibadetler aracılığıyla Allah'a yaklaşma, O'na dua etme, yalvarma, bağlılığını gösterme, duygu, düşünce ve davranış biçimlerini ortaya koyma fırsatını elde eder. Nitekim insanın yaratılış amacı da Yüce Allah'ı tanımak ve O'na ibadet etmektir. Çünkü her ibadetin kendine özgü bir güzelliği ve hazzı vardır. Onun manevi boyutu; psikolojik ve sosyolojik anlamda fert ve toplum hayatını büyük ölçüde etkilemektedir. Bu yüzden bütün peygamberlerin ortak görevlerinden biri de insanları Allah'a ibadet etmeye davet etmektir. Kur'an bu konuyu şöyle açıklamaktadır: "Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk ediniz. Umulur ki böylece korunmuş olursunuz."(Bakara, 21); "Muhakkak ki Allah, benim

de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyle ise O'na kulluk ediniz. İşte doğru yol budur.” (Meryem, 36)

Görüldüğü gibi ibadetlerin asıl amacı; Allah'a kulluk etmek, kötülüklerden korunmak, doğru yola yönelmek, O'nu tanımak ve O'na boyun eğmektir. Ayrıca ibadetler, insanın gönül ve ahlak dünyasının zenginleşmesine, ruh eğitimine ve olgunlaşmasına katkıda bulunmaktadır. Biz bu yazımızda hac ibadeti üzerinde durmak istiyoruz. Çünkü şu günlerde bütün İslam âlemi yeni bir hac mevsimine hazırlanıyor. Ülkemizde de on binlerce vatandaşımız yakınlarıyla birlikte bu kutsal yolculuğa adım adım yaklaşmanın heyecanını yaşıyor. Nefesini kesmiş büyük bir aşk, teslimiyet, tefekkür ve sükunet içinde hareket anını bekliyor. Diğer bir ifade ile hayatı boyunca hayalini kurduğu Kabe'yi, vahyin ilk merkezi olan Mekke'yi ve peygamberimizi bağrında koruyan Medine'yi ziyaret etmenin hasretini çekiyor. Gündüzler ve geceler adeta uzamış gibi görünüyor. Herkes hazırlık yaparak bir an önce yola çıkmanın haberini ve müjdesini duymak istiyor. Akraba, arkadaş, tanıdık ve tanımadık herkesle vedalaşıyor ve haklarını helal etmelerini istiyor. Kutsal yolculukta ve mekanda okuyacağı dualarını ezberliyor. Hac ile ilgili kendisine verilen rehber kitapları okuyor ve öğreniyor. Kısaca hacı adayı şu günlerde yakınlarıyla birlikte bir hareketlilik yaşıyor. Kalbindeki

inancı, duygu ve düşüncesiyle ötelerin ötesine uzanıp gidiyor.

Hac Yolunda Rahmet ve Zahmet

Gerçekten hac ibadeti, manevi yönden heyecan ve duygu yüklü bir ibadettir. Bu ibadetin icra edildiği günler, en bereketli ve kıymetli zaman dilimi olarak hayatımıza yansıyacaktır. Çünkü hac takvimi sayılı günler olup, çok hızlı ve erken bitmektedir. Bu nedenle biz bu fırsatı yakalayan kardeşlerimizin zihinlerini ve mesailerini, aşırı ölçüde haccın seyahat, ikamet, intikal ve iaşe bölümüne yoğunlaştırmaları yerine, onun ibadet ve manevi boyutuna kilitlenmelerini tavsiye ediyoruz. Elbette genel organizasyon içinde diğer beklentiler de önem arz etmektedir. Fakat unutmayalım ki hemen bu tür fiziksel konuların standardına ve sonucuna ulaşmak çoğu zaman kolay olmamaktadır. Esasen hac hizmetini sadece bir turizm hizmeti olarak değerlendirmek de doğru değildir. Aşırı hırs ve lüks beklentisi, beraberinde duyumsuzluğu ve dünyevileşmeyi ön plana çıkarabilir. Oysaki henüz dünyanın hiçbir yerinde milyonlarca insanın ihtiyaçlarını bir çırpıda karşılamanın deneyimi elde edilmiş değildir. Yapılan küçük ve lokal düzeydeki organizasyonlarda bile aksamalar yaşanabilmektedir. Bugüne kadar yapılan uygulamalarda görüldüğü gibi hac organizasyonu ile ilgili İslam ülkelerinde ve Suudi

Arabistan'da önemli zorluklar aşılmıştır. Ulaşım, haberleşme, sağlık, iskan ve kurban kesimi gibi konularda bazı olumlu gelişmeler olmuştur. Halen hizmet eksenli iyileştirme çalışmaları devam etmektedir. Ne var ki hem nüfusun yoğunluğu hem hac günlerinin sayılı olması bakımından bütün problemleri bir daha karşılaşmamak üzere ortadan kaldırmak mümkün olamamaktadır.

Takdir edileceği üzere hac; sadece bedenimizin seyahatı değil aynı zamanda ruhumuzun, gönülümüzün, duygu ve düşüncelerimizin de seyahatidir. Belli bir zamanda belli mekanları ziyaret etmek, buralardaki havayı teneffüs etmek, dini hayat ve İslam tarihi açısından önem arz etmektedir. İşte haccın gönül dünyamıza yeni ufuklar açmasının asıl sebebi de onun beraberinde taşıdığı birçok ibadet ve tefekkür yoğunluğundan kaynaklanmaktadır. Gerçekten hac ibadetinin bünyesinde; iman, sabır, azim, irade, namaz, tavaf, sa'y, vakfe, intikal, sadaka, kurban, dua, gözyaşı, tefekkür, istişare, yardımlaşma, disiplin, tanışma, arkadaşlık ve kardeşlik gibi insanın maddi ve manevi varlığını olgunlaştıran birçok değerler bulunmaktadır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) de haccın bu zorluğundan dolayı ihram anında, ilk niyetten itibaren her aşamada Yüce Allah'tan kolaylık dilemiştir: "Allah'ım! Haccetmek istiyorum. Onu bana kolaylaştır ve benden kabul bu-

zur.” Gerçekten diğer ibadetlerden farklı olarak, haccın gereğini yerine getirirken beklenmedik güçlük ve sıkıntılarla karşılaşmak mümkündür. Zira az önce de işaret edildiği gibi, çağımızda sahip olduğumuz teknolojik imkanlara rağmen, hac yolundaki zahmetin ve sıkıntıların tamamını yok etmek mümkün olamamaktadır. Çünkü nerede, ne zaman ve nasıl bir sürprizle karşılaşılacağı önceden bilinmemektedir. Bazen insanın sabır, irade ve tahammül gücü olabildiğince zorlanmaktadır. Zira her hac mevsiminde dünyanın çeşitli yerlerinden gelen milyonlarca kişi; Mekke, Arafat, Müzdelife, Mina ve Medine’de bir insan selini oluşturmaktadır. Onların söz konusu mekanlara intikal ve hareketleri sanıldığı kadar kolay değildir. Aynı zaman dilimi içinde ve aynı mekanlarda büyük bir yoğunluk yaşanmaktadır. Bu heyecanlı anı mahşerin bir provasası olarak değerlendirmek mümkündür. Merhum Necip Fazıl Kısakürek, yerine getirdiği hac farizasıyla ilgili hatıralarını yazarken duygularını şöyle ifade etmektedir: “Arafat, uçsuz bucaksız bir ova... Ova da ne kelime? Arafat bir meydan... Bütün insanlığın toplanmaya, ellerini semaya kaldırmaya ve aziz ve rahim Allah’tan af istemeye çağırın, her rengeyle, her çizgisiyle bu manadan haber veren bir meydan... Mahşer meydanından bir görüntü... İlk insan ve ilk peygamberin, ilahi af için yalvardığı ve rahmete kavuştuğu, muradına da erdiği

yer. Af kasırgasının günahları yaprak gibi uçurup götürdüğü, duaların kabul edildiği, yalvarabilene kurtuluşun müjdelendiği yer... Bütün resul, nebi, veli ruhlarının Arefe günü hazır bulunduğu, ismini bu kelimededen alan ve muazzam hac ibadetine basamak olan yer... Bir kutsi hadiste “Rahmetim gazabımı aştı!” diyen Allah’ın gözle görülür, elle tutulur şekilde “işte sana rahmet zemini!” diye gösterdiği yer... (Yol Kültürü Dergisi, Ocak 2001, s. 158)

Hacda Dua, Yakarış ve Göz Yaşı

Hacıların dilleri, ırkları ve renkleri farklı olsa bile iman, ibadet, dua, amaç, hedef ve göz yaşları aynıdır. Dünyanın dört bir yanından gelen milyonlarca insan; şu ortak parola niteliğinde olan telbiye üzerinde birleşmektedir. “Buyur Allah’ım buyur! Buyur, senin hiçbir ortağın yoktur. Buyur, şüphesiz her türlü övgü, nimet, mülk ve hükümlerlik sana mahsustur. Senin ortağın yoktur.” (Hac İlmihali, İ. Karagöz, M. Keskin, H. Altuntaş, s. 48 DİB Yay., Ankara, 2004)

Dua; Allah’ın yüceliği karşısında, kulun aczini itiraf etmesi, O’ndan lütuf ve yardım dilemesidir. Duada amaç, kişinin durumunu Allah’a arz etmesidir. Diğer bir ifade ile dua, kul ile Allah arasında vasıtasız bir iletişimidir. Rabbine en kısa yoldan ulaşma tarzıdır. Bu itibarla insanın Allah katındaki değeri bile dua ile orantılıdır. Nitekim şu ayetler de konumuza ışık tutmaktadır: “(Resûlüm!) de

ki: (kulluk ve) yalvarmanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin?” (Furkan, 77); “Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, kabul edeyim.” (Mümin, 60) Kur’an ve hadislere bakıldığı zaman duaların konu, hedef ve içeriğine göre yapıldığı görülmektedir. Buna göre özetlemek gerekirse hacda da duaların; en çok Allah’a iman, O’nu tenzih, tekbir, takdis, tesbih, verdiği nimetlere şükretme, O’na sığınma, iltica, tövbe, af, merhamet ve bağışlanma gibi konuları içerdikleri görülmektedir. Ayrıca dualarda şekil, adab, zaman, mekan ve kişinin iç dünyası da önemlidir. İşte hac ibadetinin gerçekleştiği o kutsal zaman ve mekanlarda gönül huzuru, temiz duygu, heyecan ve göz yaşlarımızla dua ederek Allah’a yaklaşmanın ve O’na yönelmenin en uygun ve müstesna anıdır. Bu imkan ve fırsat iyi değerlendirilmelidir. Gönlümüze ve duygularımıza tercüman olması ümidiyle kısa dualardan birkaç tanesinin anlamını buraya almakta yarar vardır.

Kutsal yolculuğa başlarken şu duanın okunması uygun görülmüştür: “Allah’ım! Yalnız senden yardım diler, yalnız sana güvenirim. Allah’ım! Bu işimi ve yolculuğumu kolaylaştır. Bana dilediğimden fazla iyilik lütfet. Her türlü kötülüğü benden sav. Rabbim! Gönlüme genişlik, işlerime kolaylık ver.” Tavafta ise her şavtın başında şu duanın okunması güzel olur: “Allah’ı noksan sıfatlardan

tenzih ederim. Her türlü övgü Allah'a mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah en büyüktür. Kuvvet ve kudret ancak yüce ve azametli Allah'ın sayesinde vardır. Allah'ım! Sana iman ederek, Kitabını tasdik ederek, Sana verdiğim söze bağlı kalarak, Peygamberin Muhammed (s.a.s.)'in sünnetine uyarak tavaf ediyorum.”

Kabe'nin kapısının önünde veya hizasında da, şu duanın okunması yerinde olur: “Allah'ım, bu ev senin evindir. Bu harem senin haremindir, güvenlik senin güvenliğindir, burası, cehennem ateşinden sana sığınanların makamıdır.” Kabe'nin Rük-n-ü Yemani ile Hacer-i Esved arasında, şu ayetin dua olarak okunması müstehaptır. “Rabbimiz! Dünyada bize iyilik, güzellik ve nimet ver, ahirette de iyilik, güzellik ve nimet ver ve bizi cehennem azabından koru.” Zemzem içerken de şöyle dua edilmesi tavsiye edilmiştir: “Allah'ım! Senden yararlı ilim, bol rızık, her türlü dert ve hastalıktan şifa istiyorum.”

Bu dualar; tavaf, Safa, Merve, Arafat, Müzdelife, Mina, Medine ve yollarda okunacak dualardan sadece birkaç tanesidir. Bunlar; zaman ve mekan birliği dikkate alınarak okunduğunda daha büyük anlam ifade edecektir. Kalpler yumuşayacak, gönüller açılacak, göz yaşları akacak ve nihayet günahlar bağışlanacaktır. Çünkü hac; kutsal mekanlarda tövbe, istiğfar, rahmet, af, mağfiret ve

göz yaşlarını buluşturan bir ibadettir. Nitekim sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) de hadislerinde usulüne uygun hac yapanları bu şekilde müjdelemektedir: “Kim Allah için hacceder de (Allah’ın rızasına uymayan) kötü söz ve davranışlardan ve Allah’a karşı gelmekten sakınırsa, (kul hakkı hariç) annesinin onu doğurduğu günkü gibi (günahlarından arınmış olarak hacdan) döner.” (Buhari; Hac, 4, II,1141); “Makbul bir haccın mükafatı da ancak cennettir.” (Müslim, Hac, 437, I, 983)

Haccın Sona Ermesi ve Dönüş

Hac ibadetinin sona erdiği günler üzüntülü günlerdir. Çünkü hacı, kısa sürede bu kutsal mekamlara alışmıştır. Mescid-i Haram’a, Kabe’ye, tavafa, Mescid-i Nebevi’ye ve alıştığı arkadaşlara doymadan ayrılmak kolay değildir. Ona dönüş cesaretini veren güç yine dua ve göz yaşıdır. Buralara belki bir daha gelme hususundaki azmi ve ümididir. Unutulmamalıdır ki her başlangıcın ve yolculuğun bir sonu vardır. Dolayısıyla bu kutsal yolculuğun da bir sonu ve geriye dönüşü olacaktır. En büyük teselli kaynağı; orada gördükleri, yaşadıkları ve elde ettiği kazanımlardır. Bu kazanımlar belki de hayatın en büyük kazancı ve ticaretidir.

O halde bu görevi tamamlamanın manevi hazzını yaşarken, elde edilen değerlerin korunması hususundaki sorumluluk da unutulmamalıdır. Kimse ben görevimi yaptım diye bir kenara çekil-

memelidir. Çalışmayı ve hizmet etmeyi bırakmamalıdır. Tersine bu dönüş, hayatın bir miladı olmalıdır. Bu dönemde daha başarılı, yararlı, sosyal ve kültürel amaçlı hizmetlere öncelik ve önem verilmelidir. Toplumun barış, huzur ve güven içinde yaşamasına katkıda bulunmalıdır. Ziyarete gelen akraba, arkadaş ve dostlarına haccın güzelliklerini ve hatıralarını anlatarak, onları doğru bir şekilde bilgilendirmelidir. Ne mutlu zihnen, kalben, fikren kötü duygu, düşünce ve günahlardan arınıp hacdan sonraki duygu ve tavırları, hacdan öncekinden daha güzel olanlara!... Haccın manevi eğitim ve atmosferinden feyiz alarak çevresine ve geleceğine ışık tutanlara...

Bir Hidâyet Vesilesi Kabe-i Muazzama

Prof. Dr. Ramazan Altıntaş

Allah inancına varmak, hiç kuşkusuz Allah'ın takdiriyle olur. Ancak ilahi takdiri, cebir/baskı içerisinde değerlendirmemek gerekir. Bu doğrultuda insanın göstereceği gayretin önemi büyüktür. İnsan sahip olduğu irade özgürlüğü sayesinde, iman ve inkar yönünde tercihini yapabilir. Elbette bu durum, Allah'ın meşîetinin dışında cereyan etmez. Fakat, Allah'ın ilmi, insanların özgürlüğünü söküp çıkarmaz, aksine, insanın özgürlüğünü destekler. Geleneksel İslam anlayışına göre, insan diler, Allah da onu onda yaratır. Hidâyet olayı da böyledir. Mutlak Hâdi/hidâyet eden, Allah'tır. Ama, Allah, kullarını hidâyete ulaştırmak için birtakım vesileler kılmıştır. Bu konuda başta Kur'an olmak üzere; peygamberler, âlimler, akıl ve kevnî âyetlerin yanında Kabe-i Muazzama da bir hidâyet vesilesidir. Allah'ın varlığını, birliğini ve rubûbiyetini bilmeye götürücü 'somut' göstergelerden olan ve Mekke'de bulunan Kabe, aynı

zamanda, yeryüzünde Allah'a ibadet için yapılan ilk mescittir.

Kur'an-ı Kerim'e göre, Kabe'nin manevi konum ve nüfuzunu artıran özelliklerden birisi, onun, "insanlar için bir kıyam merkezi" (Maide, 97) kılınmış olmasıdır. Çünkü Kabe, İslam'da tevhid inancının müşahhas bir göstergesidir. Kur'an'da buyrulduğuna göre, her birey ve toplumun yüzünü kendisine doğru çevirdiği bir yön vardır (Bakara, 148). Bu manada Kabe de, müminlerin namaz kılarken bedenleriyle birlikte ruhlarını da çevirdiği bir kıbledir/yöndür. Mecazi anlamda Allah'ın evi kabul edilen Kabe, aynı zamanda dünya Müslümanlarının hayat tarzı olarak benimsediği İslam'ın, mümin gönüllerde temsili olarak soyut ve somut manada bir rol kazandırılan kutsal mekanın adıdır. Onun kutsallığı, sadece maddi yönüyle değil, Allah'ın bir meşâiri/işareti olarak bizzat Kur'an'da değerlendirilmesiyle (Hac, /29, 33).

Diğer yandan bir güven mahalli olan Kabe, umre ve hac görevini yerine getirenler için birçok ferdi ve sosyal faydanın yanında, yeryüzü ehli için bir bereket ve mecazi anlamda hidayet kaynağıdır. Kur'an'ın ifadesiyle, onun bereket/bolluk ve hidâyet kaynağı oluşu, tüm insan topluluklarını içine almaktadır. "Doğrusu insanlar için ilk kurulan ev, Mekke'de, dünyalar için mübarek ve doğru yol gösteren Kabe'dir." (Â-i İmrân, 96)

Sözlükte ‘mübarek’ sözcüğü, artmak ve çoğalmak anlamındadır. Mekke’nin ‘mübarek’ vasfıyla anılması, manevi anlamda Kabe’de yapılan ibadetlerin Allah katındaki karşılığının bol olmasına bir işarettir. Nitekim bu konuda Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle buyurmuştur: “Mescid-i Haram’ın Mescid-i Nebevi’ye olan üstünlüğü, Mescid-i Nebevi’nin diğer mescitlere olan üstünlüğü gibidir.” (Buhari, Mesâcid, 1; Dârimî, Salah, 2) Bilindiği gibi Kabe, gerek câhiliye ve gerekse İslam döneminde daima hem dini ve hem de iktisadî merkez olma yönünü korumuş ve sürdürmüştür. Meseleye bu açıdan baktığımız zaman günümüzde Mekke’nin şahsında Kabe’nin ‘bereket’ vasfını, manevi zenginliğin yanında maddi zenginlik anlamında yorumlamak da mümkündür. İster Müslüman olsun, isterse olmasın, dünyada değişik ülkelerin ürettiği mallar bir şekilde bu beldeye geliyor, hem ihracat yapan ülkeler ve hem de ziyaretçilerin alışverişleri sayesinde belde halkı büyük kazanç sağlıyor. Bu kazançtan her iki taraf da istifade ediyor.

Bir başka açıdan, Kabe, Allah’ın varlığına işaret eden ‘apaçık delillerin varlığı’ yanında, “bütün bir insanlık için hidayet” (Âl-i İmran, 97) vesilesi oluşuyla da ayrı bir önem kazanmaktadır. Gayeye ulaştıran rehber, işaret anlamına gelen hüdâ sözcüğü, Kabe söz konusu olunca, bütün insanlar

için kible, kendi vasıtasıyla Allah'a ulaşılan mekan ve Hâlik-i Muhtâr'a bir delil olma gibi özellikleri bünyesinde taşır. Kabe'nin âlemler için hidâyet kaynağı olmasında ana etken, onun emin bir sığınak teşkil etmesiyle de ilgilidir. Çünkü hidâyet, insanın kendisini güvende hissetmesi olayı olunca, manevi bir sığınak kılınan Kabe ile müminin tavafla bütünleşmesi, inanç ve düşünce hayatında gönlünü terbiye etmede önemli bir basamak oluşturur. Yani, Kabe ile mümin büyük bir değişim geçirir. Gündelik hayatta köklü değişikliklere sebep olan bu değişim, insanla birlikte yeryüzüne/hayatın tüm alanlarına taşınır.

İslam'da umre ve hac gibi ibadetlerin yapılışına mekan teşkil eden Kabe, aynı zamanda evrensel İslam kardeşliğinin sergilendiği bir platformdur. Bu sayede İslam'ın inanç sistemi tüm mümin gönüllere yerleşir, eğer varsa zihinlerde kadim bir câhiliye âdeti olan soyluluğu ve üstünlüğü ete ve kemiğe, altın ve gümüşe indirgeyen yapı, feshedilir. Bunun yerine, farklı renk ve dillerin Allah'ın bir âyeti olduğu inancından hareketle, inanç ve düşüncenin merkezine en üstün erdem olarak Allah'a karşı sorumluluk bilinci olan 'takvâ' yerleştirilir. Hayatının bir bölümünde siyah ırka mensup olmanın kompleksine katılan ve beyaz ırka derin öfke duyan Amerikalı Malcolm X (ö. 1965)'in hidayet öyküsünde Kabe'nin bu yönü,

çok güzel dile getirilir. O, kendi adını taşıyan 'Malcolm X' adlı eserde bu değişimi şöyle anlatıyor:

“Hacca gitmek, görüş açımı alabildiğine genişletmiştir. Bu gezi, benim ruhuma yeni bir İslam anlayışı yükledi. Kutsal beldede geçirdiğim iki hafta içerisinde, Amerika’da geçirdiğim 39 yıl boyunca hiç rastlamadığım şeylere şahit oldum. Bütün ırkları, bütün renk tonlarıyla tanıdım. Irk ayrımcılığının olmadığı gerçek kardeşlik anlayışını gördüm. Gerçek İslam bana göstermiştir ki, beyazların tümünü birden bir kalemde silip atmak da o kadar yanlış bir tutumdur.” (Haley, Alex, Malcolm X, çev. Y. Kayırlı, Ankara, 1978, s. 729). Söзlerine devamla Malcolm X, “Eğer haccın rengarenkliği, manevi cephesi bütün bir dünyaya yeterince duyurulabilirse ve gereği gibi anlatılırsa, İslam’ı din olarak seçenlerin sayısı, en azından iki üç misli daha artacaktır” diyor (Bkz. a.g.e., s. 763.). Görüldüğü gibi, Amerikalı Müslüman Malcolm X’in hayatındaki bu değişim ve dönüşüm öyküsü, somut olarak, Kabe’nin bir hidâyet vesilesi oluşuna en çarpıcı bir örnektir.

Netice olarak, Kabe, gerçek hürriyetin bir simgesidir. Bu yönüyle o, insanlık için ebedî özgürlüğün sembolü oluşu yanında, insanın, insanlığını gerçekleştirmesinin de önemli bir mahallidir. İnsana düşen, Kabe ve çevresinde bulunan ve her biri Allah’ın bir âyeti hükmünde olan sem-

bollerin kendisine takılmadan, arka planındaki derin manayı kavramaktır. İşte o zaman, Yüce kudretin büyüklüğü kavranacak ve insan iman gibi bir değerle gerçek hürriyetin ne anlama geldiğini yaşayarak öğrenecektir. O halde, yeniden, Mescid-i Haram'ın çepeçevre kuşattığı Kabe'nin, evrensel İslam milletinin kalbi fonksiyonunu bir defa daha yerine getirdiğini bu gözle okumakta fayda vardır. Çünkü, açlık ve sefaletin yanında en vahşi savaşların cereyan ettiği dünyamızın nizamı, Kabe'nin sessiz yol göstermesiyle düzelebilir, insanlığın din ve dünyaları ancak onun sayesinde ıslah olabilir. Bugünlerde dünyanın her tarafından hac görevlerini yerine getirmek için Mekke-i Mükerreme'ye akın akın giden Müslümanlar olarak sadece şekil bakımından namaz kılarken yüzümüzü kiblemiz olan Kabe'ye çevirirken inanç ve düşünce bazında tüm benliğimizi çevirmenin anlamını da derinden kavrayalım. İşte o zaman Kabe, insanlar için hidâyet kaynağı, mü'minler için de hidâyetlerini artırmada bir vesile olacaktır.

Manevi Yönleriyle Hac

Esmâ Sayın

İbadetler, öz ve amacı itibariyle kulun, Yaratanı ve onun üstün kudreti karşısında aczini itiraf etmesi, kendini kuşatan sonsuz zaman dilimi, uçsuz bucaksız varlıklar alemi içinde konumunu bilip ona göre tavır almasını sağlar. Bu ruh hâli içinde ibadetler Allah'la insanların iletişim kurması demek olduğundan neticede bireyin mutluluğuna, bireyin kendisini tanımaya, kendisiyle ve toplumla barışık yaşamasına, bunun devamında da toplumsal huzur ve barışın kurulmasına hizmet eder.

İbadetler içerisinde seçkin bir konuma sahip olan ve İslamiyet'in beş esasından biri olan hac, Hicret'in 9. yılında farz kılınmıştır. Haccın farz olduğu hükmü, Kur'an-ı Kerim ve sünnette bildirilmiş ve bu hüküm konusunda müslümanların görüş birliği gerçekleşmiştir. Kur'an-ı Kerim'de; "Yoluna gücü yetenlerin evi (Kabe'yi) ziyaret etmeleri, insanlar üzerinde Allah'ın bir hakkıdır." (Âl-i İmran, 97) buyrulmuştur. Peygamberimiz de haccı,

müslümanlığın beş esasından biri olarak saymış, haccın önemini ve yararlarını belirtmiş ve törenlerin nasıl yapılacağını fiilen göstermiştir (İsam, İlmihal I, İman ve İbadetler, s. 517).

Hac ibadetini oluşturan başlıca unsurlar ve ifade ettikleri manevi anlamları şöyle vurgulayabiliriz: İhram, mahşer gününde tam bir boyun eğiş ve temiz niyetle Allah'ın huzuruna çıkar gibi bütün lezzet, şehvet ve arzuların sıyrılarak, yaratılışın en başındaki temiz fitrata dönüşü simgeleyen bembeyaz bir kıyafete bürünmektedir (Hökekleli, Hayati, Din Psikolojisi, TDV Yay.,1998, s. 239).

Beyaz ihram giymek kefenin simgesidir. Ölmeden evvel ölmeye işarettir. Beyaz ihram giyen hacıların oluşturduğu kalabalık hem eşitliği simgeler, hem de mahşer gününü hatırlatır. (Hücvuri, Keşful Mahcub, Hakikat Bilgisi, (çev.S. Uludağ), Dergah Yay.,1996,s.422). Sanki kişi yaratıldığı anda nasıl tertemiz bir manevi kıyafetle Rabbinin huzurunda dünya sahnesine çıkıyorsa yine Rabbinin karşısına aynı temiz manevi hallerle çıkabilme duygusunu ihram sayesinde yaşar.

İhram kişinin kendini geçici kaygı ve bağımlılıklardan kurtarışın sembolüdür. İhram süresince toplumsal barışı ve bütünlüğü bozucu, bencilliği uyandırıcı, geride bırakılan geçici haz ve menfaatleri hatırlatıcı mahiyetteki her türlü eşya ve fiiller yasaklanmıştır (İsam, İlmihal I, İman ve İbadetler, s.512).

Vakfe, mahşer gününde bütün insanların bir araya toplanarak, dünyada yaptıkları işlerin hesabını vermek üzere hazırlanıp beklemeleri gibi Arafat'ta topluca durup beklemelerini sembolize eder. (Hökekleli, Hayati, Din Psikolojisi, s.240). Böylece Arafat vakfesi insanın dünyaya ayak basışını ve kıyamette Allah'ın huzurunda bekleyişini hatırlatır. Hac ruhun Allah'a yükselişini temsil ettiğinden Kabe hedef değil, belki sonsuzluğa ve bu manevi atmosfere geçişin başlangıcıdır (İsam, İlmihal I, s.512).

Arafat'ta vakfe, yaratılışının amacını sorgulama hâlini kişiye yaşatır (Hucviri, Keşfu'l-Mahcub, s. 422). Kişi namazda iken kıyam duruşu esnasında Allah'ın huzurunda "hesap gününün sahibinin" Allah olduğunu ifade ederek mahşeri prova eder. Nitekim Mevlana Hazretlerine göre kişi kıyam duruşunda kıyametteki gibi saflar kurup hesap vermek üzere Allah'ın huzurunda durur. Kıyamet korkusuyla şaşkın, Hakk'ın divanında gözyaşı döker. Allah diyecektir ki; "Mahsulün hani? Verdiğim mühlet içinde işlediklerin nedir? Ömrün nereye gitti? Kuvvetini, ten gıdanı nereye harcadın? Göz cevherin neye yaradı? Kazancın ne oldu?" Böyle dertlendirici binlerce sual, Allah tarafından sorulur. Kıyama kalktııkça kul, bu gibi suallerden utanır, iki kat olup rükuya varır (Can, Şefik, Konularına Göre Açıklamalı Mesnevi Tercümesi, Ötüken Yay., 2002, C. 3, s.188-189).

İşte kul namazda günde beş defa kıyamda mahşeri ve hesap gününü yaşarken, Arafat'taki vakfe-
de bu manevi hâlleri hisseder.

Hacının telbiye getirişi ise Allah'ın mülk ve hükümlerinin müşahhas sembolü olan kutsal belde Mekke'deki Allah evi Kabe'yi ziyaretle, defalarca etrafında tavaf dönüşü yapmak suretiyle itaat ve bağlılığını gösteren sözler sarf etmesidir (Hökekleli, a.g.e., s.240).

Telbiye ile hacı lebbeyk nidalarıyla, "Buyur ya Rabbi! Davetine sözüm ve özümle geldim Allahım, emrin başım üstüme. Davetine sözüm ve özümle geldim ey eşi, benzeri, dengi, ortağı olmayan Allah'ım, emrin başım üstüne. Hamd senin, nimet senin, mülk de senin. Yoktur senin ortağın" demektedir.

Cüneyd-i Bağdadi, talebesine "Telbiye ettiğin zaman Rabbinin telbiyene cevap verdiğini duymadıysan telbiye etmiş değilsin" demiştir (Hucviri, a.g.e., s. 622). Bu sözler ışığında, hacı Rabbine "Davetine icabet ettim. Sözüm ve özümle sana geldim" dediğinde Rabbi ona "Cennet ve cemaallah nimetiyle hoşgeldin nimetlerime" demektedir. Hacı, "Senin dengin, ortağın, benzerin, eşin yoktur" der. Namazda buyurduğu üzere "Senden başka ibadet edecek, dostluğuna başvuracağım kapım yok (vela ilahe gayruk)" dediğinde Rabbi ona, "Seni dostluk makamına, benim dostlarımın

ulaştıkları manevi derecelere ulaştırdım” müjdesini verecektir. Hacı, “Hamd senin, nimet senin, mülk de senin” dediğinde Rabbi, “Hamdine övgüyle karşılık veriyorum ve seni övülmüş kullarım arasına katıyorum; nimetimi ve mülkümü şükürünün karşılığında emrine amade kılıyorum” diyecektir.

Tavaf, kainatın ve yaratılışın özeti, teslimiyetin ve ilahi kadere boyun eğişin sembolü sayılır (İsam, İlmihal c .I, s. 512). Tavaf esnasında hacı, “Nereye dönerseniz Allah oradadır”(Bakara, 198) ayetinin hakiki anlamını anlar; tevhid ve Allah’a itaat fikrini kazanır (Dr. Ali Özek Başkanlığında Heyet, Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Kral Fahd Basım Kurumu, Medine, s. 30).

Büyük veliler haccı nasıl yaptıklarını şöyle anlatmışlardır (Bayezid Bistami’den naklen): “İlk hacca gidişimde Kabe’yi gördüm, Kabe’nin sahibini göremedim; ikinci gidişimde Kabe’yi de Kabe’nin sahibini de gördüm; üçüncü gidişimde sadece Kabe’nin sahibini gördüm”. İbadetler de dahil olmak üzere, her yerde ve her zaman Allah’ın tecellilerini, rızasını, muhabbetini ve iradesini görmek, haccın esas amacıdır (Şefik Can, Mesnevi Tercümesi, 175).

Bütün gezegenlerin güneş etrafında dönmeleriyle Allah’ı zikretmeleri gibi tavaf eden hacı tavaf esnasındaki dönüşüyle kainatın zikrine ve tesbihatına ortak olur. Kişi bütün kainatın zikrine ortak bir kalple namaz esnasında Tahiyat duasıyla

ortak olur. Namaz kılan kişi, “Bütün dualar, senalar, selamlar, bedeni ve mali ibadetler, sözlerin en temizi Allah içindir.” demektedir (Aksekili Hamdi, Namaz Surelerinin Tercümesi, DİB Yay., Ankara 1972, s. 57).

Cüneyd-i Bağdadi, talebesine kurban keserken nefisini boğazladığını düşünmediyse henüz kurbanı kesmediğini hatırlatmıştır (Hucviri, a.g.e., s. 422). Öyleyse hacı için kurban kesmek, kendi benliğini ve arzularını Allah yolunda feda etmek suretiyle tam bir manevi yücelme ve olgunlaşmaya ulaşmanın sembolüdür (Hökekleli, a.g.e., s. 240).

Hac esnasında kurban keserek nefsimizi boğazlarız, namazda da Allahü Ekber (Allah en büyüktür) diyerek nefsimizi Allah yolunda kurban ederiz.

Mevlana'ya göre namaza Allahü Ekber diyerek başlayan kişi “Ya Rabbi biz sana kurbanız” demektedir. Devamında Mevlana, “Koyun keserken Allahü Ekber denilir. Mafolası nefsi de keserken aynı şey söylenir. Nefis için Allahü Ekber keskin bir kılıçtır, onunla başını kes de, can fanilikten kurtulsun. Ten kesilip; şehvetten, hırstan kurtulunca namaz da besmeleyle kesilmiş bir kurban gibi olur” demektedir (Yeniterzi, Emine, Mevlana Celaledin Rumi, TDV Yay., 2001, s. 191).

Hac ve namaz ibadeti nefsin insana kötülüğü emreden yönüne karşı indirilmiş en etkili darbe-

dir. Nefsin süfli isteklerinin Allah rızasını kazanma uğrunda kurban edilmesidir.

Hacı için şeytan taşlama, insan tabiatında yer alan kötü eğilimleri ve bunlar vasıtasıyla insanı kışkırtmaya çalışan şeytanın etkilerini ortadan kaldırmak ve böylece akıl ve iradeyi yüceltip kişilikte hâkim duruma geçirmek için kötülüğün sembolü olan şeytana karşı savaş açmaktır (Hökekleli, a.g.e., s. 240). Böylece hacı şeytanı sembolize eden bir cisme taş atarken kendi içindeki olumsuz duygu, düşünce ve isteklere taş atmakla, Rabbine, etkisiz hale getirmek üzere mücadele etme sözü vermektedir.

Bu noktada Cüneyd-i Bağdadi de talebesine, “Nefsini taşıdığını fark etmediysen henüz şeytana taş atmış sayılmazsın.” demektedir (Hucviri, a.g.e., s. 422).

Kutsal mekanları ziyaret, bir kimsenin inanç kökleriyle bağlantısını tazelemesi bakımından önemlidir. Müslümanlık açısından düşünüldüğünde İslam peygamberlerinin ve arkadaşlarının tevhid ve adaleti hâkim kılma mücadelesi, bu süreçte yaşanmış acı tatlı anılar, adeta bir film şeridi gibi bu kutsal mekanları ziyaret eden kişinin gözünün önünden geçer. Bu nostalji inancı kişiye daha yoğun bir dinamizm kazandırır ve daha üst düzeyde bir sahiplenme şuuru verir (ISAM, İlmihal, s. 512).

Dihlevi'ye göre nefsi arındırmanın yollarından biri de salih insanların saygı duymakta oldukları, içinde buldukları, Allah'ı zikirle manen imar ettikleri yerleri zikretmek, oralarda bulunmaktır. Çünkü bu durum yeryüzünü tedvirle görevli meleklerin himmetlerinin taallukunu celbeder, mele-i a'la sakinlerinin, hayır sahipleri için yapmış oldukları bütün duaların içerisine orayı ziyaret eden herkes girer. Ziyaretçi, böylesi kutsal mekanlarda bulunduğu sırada, onların manevi hâlleri nefsine üstün gelir ve kendisi de o hayır sahibi büyük insanlar gibi olmaya başlar (Şah Velîyullah Dihlevî, Huccetullahî'l-Baliğa, İslam Düşünce Rehberi, Mehmet Erdoğan, Yeni Şafak, İstanbul 2003, s. 268).

Mesela Hz. İbrahim'in makamını ziyaret etmek, onun teslimiyetini, Allah'a itaatini ve onun ahlaki üstünlüklerini kavramaktır. Nitekim Hz. İbrahim, "Benden sonra gelecek nesilleri arasında iyi duygular içerisinde anılmamı nasib eyle" (Şuara, 3) diyerek gelecek nesiller tarafından hayırla anılmayı dileyen bir peygamberdir.

Hz. İbrahim, "Ey Rabbimiz, onlara, içlerinden senin ayetlerini kendilerine okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir peygamber gönder" (Bakara, 129) diye duada bulunarak gelecek nesiller için duada bulunan bir peygamberdir.

Hız. İbrahim, namaz ve ibadet aşkı ile bizlere öncü bir peygamberdir. O, “Rabbim beni ve soyumdan gelen insanları namaza ait tüm hakları ve namazın şartlarını dosdoğru yerine getiren, namaz hususunda devamlı ve duyarlı olanlardan kıl.” duasında bulunmuştur. Hız. İbrahim’in namaza olan sevgisinin bir hikmeti olarak namaz kılan geçmiş ve gelecek bütün nesiller, Salli-Barik dualarında, “Rabbim, Hız. İbrahim’in ailesine, dostlarına, ümmetlerine rahmet edip, onları manevi derece itibariyle yücelttiğin gibi Hız. Peygamberin ailesine, dostlarına, ümmetlerine de rahmet edip onları manevi derece itibariyle yücelt” diye duada bulunmaktadır.

Hacı için sa’y, Allah’ın rahmet ve lütfunu talep etmek için, nefse hoş gelen alışkanlıklardan yüz çevirip, rahat ve zevklerini terk ederek, olanca gücü ile belirli sınırlar arasında koşmaktır (Hökeleli, a.g.e., s. 240). Sa’y bir canlılık, bir arayıştır, sebeplere tevessül edip çalışmak ve gayret göstermektir. (İSAM, İlmihal-I, s. 512)

Hacı, Safa ile Merve arasında koşarken dünyanın insanı aldatan ve Allah’tan uzaklaştıran yönlerinden kaçmaktadır (Hucviri, a.g.e., s. 70).

Safa ve Merve arasında yapılan sa’y, Allah dışındaki her şeyden Allah’a kaçışı ifade eder. Sa’y insana Allah rızası için ve insanların saadetini sağlamak üzere gayret etme ve bu yolda daima koşma

enerjisi verir. Bu yönüyle doktor için hastalarının sağlığı için mücadele etmek, müteahhit için insanların sağlam ve huzurla yaşayabilecekleri evler yapmak, imam için camisine gelen insanları bilgilendirip onların kalplerinde namaz sevgisini canlandırmak, sa'yin insana vereceği dinamizm ve samimiyetin sonuçlarıdır.

Hacı için Safa tepesi manevi kirlerin döküldüğü noktadır. Hervele yapıp nefsinden kaçtığı noktadır. Merve tepesi ise sükunet ve manevi huzurun indiği yerdir (Hucviri, a.g.e., s. 622).

Gönül mü yeğ (üstün) Kabe mi yeğ eyit (anlat) bana akli eren

Gönül yeğ (daha üstündür) durur zira kim gönüldedur dost durağı (zira gönül dostun evidir)

(Yunus Emre).

Çünkü bildin müminin gönlünde Beytullah var
Niçin izzet etmedin ol Beyt'te Allah var (Nesimi).

Allah dostları, Allah her an onların kalplerini gözleyip kontrol etmekte olduğu için kendi kalplerini kin, nefret, öfke, kıskançlık, şehvet, haset, kibir ve gurur gibi kötü ahlaki duygulardan uzak tutarlar. Onlar insanların kalplerini incitmeyi Allah'ın rızasından çıkmak gibi kötü görürler. Demek ki Kabe'yi ziyaret etmekten maksat, ahlaki düzeltmek, nefsi terbiye etmek, ruhu kötü duygulardan arındırmak, iyi ve erdemli bir insan olmak

ve böylece Allah'ın yakınlığını kazanmaktır. Böyle bir insanın kalbi Allah'ın arşıdır. Ve Kabe'den daha yüksektir. İnsanın kalbini kırmak, gönlünü yıkmak Kabe'yi yıkmaya benzer (Uludağ, a.g.e., s.73).

Ak sakallı bir koca bilmez hâl nice
Emek vermesin hacca bir gönül yıkar ise
(Yunus Emre).

Sonuç itibariyle hac, uzun bir yolculuk ve zor bir ibadettir; dolayısıyla büyük fedakârlıklar ister. Bu yüzden sırf Allah rızasıyla yapılan hac ibadeti, aynen imânın daha önceki küfür hâlini tamamen sildiği gibi insanın kul hakları hariç geçmişte işlemiş olduğu bütün günahlarına keffaret olur ve kişinin annesinden doğduğu günkü gibi tertemiz bir halde evine dönmesini sağlar (Ş. V. Dihlevi, H. Bağlı, s.269).

Kısacası hacı olmak için manevi açıdan olmak, olgunluğa ermek gerekmektedir. Allah dostu âlimlerin sözleri ve tecrübeleri bu konuda bizim ciddi rehberlerimiz olmalıdır. Gerçek hacılardan olmayı Yüce Yaratan hepimize nasip eylesin.

Dua... Dua... Hac

Abdurrahman Akbaş

Hac, Allah'a ve O'nun gösterdiği hedeflere yürüyüş... Ruhen ve bedenen O'na yöneliş... Yüce Allah'ın misafirleri olma, duaları makbul hac yolcuları arasına katılma... Manevi ziyafet sofrasında sonsuz ikramlarla mücehhez olma şerefine nail olmaktır.

Kulun, Yüce Allah'a yönelip O'nunla baş başa kaldığı anlar en değerli anlar... Affı ve mağfireti sonsuz Yüce Allah ile baş başa kalmanın en güzel vesilelerden biri hac yolculuğu... Bu yolculuk dualar ve yakarışlarla yüklüdür.

Haccın esasından olan her bir mekan, Yüce Allah'ın "Tevvab" (tövbeleri çok kabul eden) sıfatının ziyadesiyle tecelli ettiği yerlerdir. Oralarda kulluğun özü dua; hâl diliyle, bilinçli sözlerle ifade edilir. Her ne istenirse, O'ndan istenir, rahmete açılan eller boş dönmez. Hikmetine ve kulun maslahatına uygun olarak yakarışlara cevap verilir.

Bu yolculuğa başlamadan önce gidilecek yere doğruluk ve esenlik içinde girme ve yine doğruluk ve esenlik içinde çıkmak için O'nun sonsuz kudretine sığınılır. Bütün her şey gerçek sahibine emanet edilir ve büyük bir güven ve huzur içerisinde yolculuğa başlanır.

Allah'ın Yüce ismi zikredilerek vasıtaya binilir. Uzakların yakın, işlerin kolay, yolculuğun sıkıntılılarından ve herhangi bir kötü duruma düşmekten, dönüşte de aile ve işleri kötü bir şekilde bulmaktan yine O'na sığınılır. Ve yolculuk boyunca devamlı olarak güzellikler, takva ve rızasına uygun iş ve ibadet istenir.

İhrama girerken ve girdikten sonra bolca telbiye, tekbir, tehlil, tesbih ve salavat okuyarak, güvenli bir belde kılınan Harem bölgesi gibi bedeninin cehennem ateşinden güvende olması ve O'nun azabından sonsuz rahmetine sığınılır, velilerden olma ve itaat etme bahtiyarlığının devamı istenir. Kovulmuş şeytanın şerrinden, O'nun üstün zat ve ezeli otoritesine sığınılarak, ağır günah yüklerini bir an evvel üzerimizden atmak için rahmet kapısının ardına kadar açılması için niyaz edilir.

Beytin şerefi, yüceliği yanında hacıların şeref ve saygınlığı, iyiliklerin artmasını taleple birlikte, O'nun "Selam" ismi zikredilerek, esenlik ve huzur dolu bir hayat içerisinde yaşama talep edilir.

Tavafa başlamadan önce; O'na verilen sözlerimizi tutacağımızı, zat ve sıfat ve emirlerindeki güzelliklerin mükemmelliğini, gerçek övgünün O'na has olduğu, bütün güç, kuvvet ve şanın yalnız O'na ait olduğunu ifade ederiz.

Tavaf tam bir teslimiyetle başlar. Sadece kendimiz değil, tertemiz bir nesil için kerem ve lütfuna sığınırız. Dua ve niyazların karşılıksız çıkmaması ve hac ve tövbelerin kabulü yanında, ilmimizin artması, gönlümüzün açılması, dünyada ve ahirette iyilikler verilmesi ve iyilerle cennette birlikte olmak arzu edilir. Atamız Hz. Âdem ve Havva anamızın; “Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen, mutlaka hüsrana uğrarız” yakarışlarını aynen tekrar eder, rahmet talebimizi tekrar ederek nurumuzun artmasını da isteriz. Unutarak ya da yanılarak yaptığımız hatalardan sorumlu tutulmamızı ve bizden öncekilere yüklenen ağır yüklerin yüklenilmemesi için tazarruda bulunuruz. Şüpheden, şirkten, münafıklıktan, haktan ayrılmaktan ve kötü ahlâktan uzak durarak, Müslümanca ölmeyi, cennette salihlerle beraber olmayı istemeyi de unutmuyoruz.

Tavaf biter, adından dua, namazla birleşir. Yüce Allah'tan sabır, inkarcıların kafir ve zalimler topluluğunun baskı ve şiddetine maruz kalmamak için yakarışlar devam eder. Vaad edilen Adn cen-

neti de istenir. Sa'y ve sonra Merve'de aynı tazarular artarak devam eder.

Ve nihayet duaların taçlandığı, Arafat meydanına ulaşılır. Burada duaların içtenliği daha da artar. Dualar gözyaşı ile süslenir, yalvarış ve yakarışlar doruktadır.

Bu günde affediliş, fakat kulluk sorumluluğunu tam bir yükleniş ve bu konuda Rabbe kesin bir söz veriş de vardır. Mina'da Cemerat'a taş atma, hayatın şeytani dürtülerine karşı bir kararlılık, O'na sığınma, nefsani ve şeytani eğilimlere karşı fiili bir dua gösterisi vardır. Yine kurban kesmekle, Allah sevgisinin bütün sevgilerin üstünde tutmayı ve Allah'ın dışında neye malik isek hepsinin, Allah yolunda feda edilebileceğini fiili dua ile gösterme vardır.

Dualar evimize dönünceye kadar devam eder. Sonuçta bu kutsal mekandaki dualar; sevgili Peygamberimizin "Kim Allah için hacceder, çirkin söz ve günahlardan sakınırsa, annesinden doğduğu gün gibi günahlarından arınmış (ak, pak) olarak döner." (Buhari, Hac, 4. II, 141.) sözünün şerefine bizleri ulaştırır.

Rabbim! Mübarek iklimde yapılan ve yapılacak bütün duaları İslam âlemini, hatta bütün beşeriyeti huzur ve kabul eyle! Yakarışlarımıza cevap ver! İnananları mutluluğa kavuştur!...

Haccın “Öteki” Boyutu ve Ecdadın Hayırla Yâd Edilmesi

Dr. Ömer Yılmaz

Hac, İslam'ın beş şartı arasında geçen ve hâli vak-
ti yerinde olan Müslüman'ın ömründe en az bir
kez yapması gereken ibadettir. Hiç şüphesiz her
ibadet gibi haccın da zahiri hükümleri, farz, vacip
ve sünnetleri vardır. Ancak onun diğer ibadet-
lere göre daha çok sembolik işaretler taşıması,
derûni boyutunun zahirine göre daha fazla dik-
kate alınmasını çağrıştırmaktadır. Hac ritüelinin
tüm şekilsel şartlarını yerine getirmekle beraber
asıl olan onun ruhuna vakıfla “hacı” olunacağını
bilmek gerekir. O nedenle haccın bereketinden
faydalanmak için kişinin buradaki ibadetine daha
fazla “dikkat” etmesi ve daha fazla “rikkat” göster-
mesi icap eder.

Ev sahibi (Beytullah) O'dur! Biz ise O'nun misafi-
riyiz! (Duyûfurrahmân)

Biz kullar aciz, O ise kuvvetlidir!

Biz kullar günahkâr! O ise affedicidir!

Kitabımızın muhtelif surelerinde 55 kez hacdan bahsedilmektedir. Adını taşıyan surenin 27. ayetinde Allah adına hac davetini yapan kimsenin Hz. İbrahim (a.s.) olduğu vurgulanmaktadır. Bu hâliyle daveti kimin yaptığından ziyade “kimin adına” yapıldığına bakılmalıdır. O halde hacca gitme imkanı bulabilmek bir ayrıcalık ve nimet olsa gerektir. Hz. Muhammed (s.a.s.) de Beytullah’a gidenleri Müslümanların Allah’a gönderilmiş elçileri olarak görmektedir (İbn Mace, II/ 966).

Hac, feyzinden istifade için “doya doya” ve “duya duya” yapılması gereken bir ibadet olmalıdır. Hac, “anlatılmaz” ancak “yaşanır”. Hıra’da Kur’an’ın indirilişini, Sevr’de hicretin başlangıcını, Arafat’ta veda hutbesinin içeriğini, Kuba’da Resûlullah’ın coşkuyla karşılanışını yeniden yaşayabilmenin heyecanını taşımak gerek.

Hac, mülk âleminden melekût âlemine seyr-ü seferi gerektiren bir ibadet olmalıdır. O yüzden bu makam ve mekanda kişi, mümkün mertebe dünya kelamını azaltmalı ve daha çok tefekküre zaman ayırmalıdır. Eğer böyle yapılırsa, ötelere gelen sesi duyar ve duygulanırsınız.

Hacda evi değil, ev sahibini görmek asıldır. Nitekim gönül ehli, Kabe’ye ilk girişte evi, ikinci girişte ev ve ev sahibini, üçüncü girişte sadece ev sahibini görebilmenin tadını yaşamamanın öneminden bahsetmektedirler.

Hac, sıkça söylendiği gibi İslam'da "Allah ile kul arasında herhangi bir aracının olmadığını" gösteren ibadetlerin başında gelmektedir. O'nun evi etrafında pervane olup tavaf ederken, önünüzde size eşlik eden ve klişeleşmiş sözler sarf eden biri yerine, samimi ve içten kendi dilinizde O'na dua edip, yalvarıp yakarmanız, hata ve günahlarınızı itiraf etmeniz daha güzeldir. Burada kılınan bir rekat namazın, diğer mescitlerde kılınan bin rekat namazın faziletinden daha fazla olduğunu bilerek (Buhari, Salatü fi mescidi Mekke, 1), belki bir daha gelme imkanının bulunamayacağını da hesap ederek, Allah ile baş başa kalmanın verdiği hazzı tadacaksınız. Aynı zamanda böylece "sayılı günlerde" "sınırsız" kâr etmenin yolunu arayacaksınız.

Tasavvuf geleneğinde de belirtildiği gibi hac; varlık memleketinden yokluk (fena) diyarına sefere çıkış, Mikat yerinde gösteriş elbisesini çıkarıp ve dostun hilati olan ihramı giyiş, dünyadan tecerrüt ediş, marifet arafat'ında arif olarak duruş, nefis koçunu kurban ediş, Safa'da saflaşıp, Merve'de mürüvvet ehli oluş, nefisteki kötü huyları taşılayış, Kabe'de Hakkın harîmine eriş, sonra manevi neş'e ve ruhi ferahlıkla vatanına dönüştür (Hucviri, 422).

Hacda yapılagelen her eylem ve söylemin derin anlamlarının olduğunu biliniz. Bu manada giyindiğin ihram sadeliğin ve hiçbir şeye sahip olamamanın sembolüdür. Telbiye, her an Allah'ın

emrine amade, ona inkiyad ve teslimiyetin ifadesidir. Hacerü'l-Esved'i selâmlama ise, elest bezminde Allah'a verilen kulluk sözleşmesinin (A'raf, 172) yeniden taahhüt altına alınmasıdır. Tavaf ve sa'y statik olmanın değil dinamikliğin, durup beklemenin değil koşup yorulmanın, atalet ve tembelliğin değil yorulup alın teri dökmenin ispatıdır. Arafat ise adından da anlaşıldığı gibi marifeti yakalama ve kendini tanımanın yurduudur. Çünkü kendini tanıyan Rabbini de tanımış olacaktır.

Günde beş kez görmeden yöneldiğin, dünyanın neresinde olursa olsun tüm inananları namazda tevhit ettiren ve aynı istikamette buluşturan Kabe, bundan böyle binlerce km. uzaklıkta değildir. Tıpkı Hz. Musa'nın "Rabbim bana kendini göster de sana bakayım." (A'raf, 143) dediği gibi... O şu anda dizinizin dibinde gözünüzün önündedir. Burada her dil, her renk ve her kültürden insanlar göreceksiniz. Kimsenin kimseden üstün olmadığı, protokol kaidelerinin uygulanmadığı, aynı safta hep bir ağızdan herkesin anladığı fatiha ve amin seslerinin yankılandığına şahit olacaksınız. Burada kimsenin ne yaptığına ve nasıl hareket ettiğine karışmayacak, ne şekil namaz kıldığına dil uzatmayacaksınız. Kimseyle kavgaya tutuşmayacak, gönül yıkmayacak, kalp kırmayacaksınız. Nitekim bizim Yunus (ö.1321) bu anlamda muhtemel bir tehlikeye dikkat çekerek;

“Ak sakallı bir koca, bilmez hâli nice,
Emek vermesin hacca, bir gönül yıkar ise” der.

Çünkü İslam âlimleri hâli hazır içinde bulunduğu Allah’ın evi ile insan gönlü arasındaki ilişkiyi tartışmışlar, ustası insan ve malzemesi toprak olan Beytullah’ın aksine, yaratıcısı Allah olan insan gönlünün Kabe’den daha üstün olduğuna kanaat getirmişlerdir. Neredeyse tüm klasik tasavvuf kitaplarında yer alan, “Ben ne yere ne de göğe sığarım, Ben mümin kulumun kalbine sığarım” haberiyle, Allah’ın mümin kulunun kalbine taht kurduğuna inanılmaktadır (Gazali, İhya, c.III, 14). Peygamberimiz de; “Ey Kabe ne kadar hoşsun, kokun ne kadar da güzel! Şanın, hürmetin ne kadar yüce! Ama, canım elinde olan Allah’a yemin ederim ki, Allah nezdinde malıyla, canıyla müminin hürmeti senin hürmetinden daha büyüktür.” (İbn Mace, Fiten, 2) buyurmuştur. Yunus bu durumu kendi dizelerinde;

Düriş kazan ye yedir,
Bir gönül ele getir,
Yüz Kabe’den yeğrekdür
Bir gönül imareti!
Yunus Emre der hoca
Gerekse var bin hacca
Hepisinden iyice
Bir gönüle girmektir.”

şeklinde açıklamaktadır.

Beytullah'ı tavaf ederken Kabe'yi solunuza alacaksınız. Bu dahi, Kabe ile insan kalbi arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Yine bununla, kişinin kalbinin Allah'ın evi istikametinde olması arzulmaktadır. O halde Şair Nabi (ö.1712)'nin dediği gibi, tavaf ederken, "Leb zikirde amma gönül fikr-i cihanda" olmamalıdır.

Binlerce km. uzaklıktan başta nefis ve şeytan olmak üzere pek çok şeyle mücadele ederek buralara geldiniz. Pek tabii kutlu misafir sevdiğini görmeye giderken eli boş gitmemelidir. Ancak ne var ki biz günahkâr kullar hiçbir şeye ihtiyacı olmayana ne götürebiliriz? Üstelik bizim götürdüğümüz hediyelerin kadr ü kıymeti ne olabilir? Öyleyse Allah'a takdim edilen hediyeleri bize tercüman olan Tahiru'l-Mevlevî (ö.1951)' den dinleyelim:

"Eli boş gidilmez gidilen yere,
Rabbim boş gelmedim, ben suç getirdim,
Dağlar çekemezken o ağır yükü,
İki kat sırtımla pek güç getirdim!"

Her ânın çok kıymetli olduğu bu mübarek makamda, insanların kusuruyla vakit geçirmenin anlamsızlığını bileceksiniz. Bu konuda Cüneyd-i Bağdâdi (ö. 909)'ye atfedilen bir rivayet var. Buna göre; Cüneyd, Bağdat'tan hac için Kabe'ye gelir. Bakar ki bir kadın Beytullah'a doğru ayaklarını uzatmış yatmaktadır. İçinden, "Ben buranın görevlisi olsam, bu şekil terbiye dışı uzanmış yatan

bu kadını tuttuğum gibi Kabe dışına atarım” der. Bir müddet sonra tavaf esnasında omzuna bir el dokunur, arkasına döndüğünde, bu kişi biraz önce kınadığı kadındır. Kadın, Cüneyd’in kulağına eğilerek, “Ben de buranın görevlisi olsam, hac için ta Bağdat’tan buraya kadar gelerek, ibadeti bırakıp başkasının hata ve kusurlarını arayanları, kolundan tutup dışarı atardım.” der (Mehmet Kantarcı, Hac ve Umre, Seda Yayınları, İstanbul 1998, s. 51-52).

Allah, Kitabında burasını “güvenli alan” (Âl-i imran, 97) ilan etmiştir. Hac’da kötü söz, çirkin davranış, günaha sapma ve kavga yoktur (Bakara, 197). Gerçekten de milyonlarca kişi bir arada bulunurken, ne harem içinde ne de harem dışında fiili sataşmaları görmezsiniz. İki kişi kazara kavgaya tutuşacak olsa, üçüncü bir şahıs yetişerek onlara; “Sallû alâ Muhammed” diyerek, imdada Hz. Resûlullah’ı yetiştirmektedir.

Haccın “öteki” boyutu, ecdadımızın Hameyn’e yaptığı hizmet göz önünde tutularak yaşandığında daha etkili olur. Bu topraklarda hâlâ “bizden” bir parçanın nefes alıp verdiğini görüyoruz. O halde yapılan hizmetlerin bazılarını hatırlatmakta yarar var:

Hicaz 400 yıl civarında Osmanlı idaresinde kalmıştır. Yavuz Sultan Selim (ö. 1520) 1517 yılında Mısır’ı fethederek İslam halifeliğini almış, unvanını kutsal mekanlara hizmet ve hür-

met anlamında, “Hâkimu’l-Harameyn” yerine “Hâdimu’l-Harameyn” şeklinde kullanmıştır. O, “Biz mukaddes yerlerin hâkimi değil, hâdimiyiz!” demiştir. Hâlen Yavuz tarafından kullanılan bu unvanın, Suudi idareciler tarafından kullanılmaya devam ettiğini görüyoruz.

Allah’ın evi Kabe’ye hizmeti ibadet sayan ecda-dımız, buranın gerek yeniden inşa, gerekse genişletme, onarım ve bakımında oldukça gayret sarf etmişlerdir. Örneğin bugün bile Harem-i Şerifin eski iç kubbe, sütun ve revakları tamamen Kanuni Sultan Süleyman (ö.1566) ve II. Selim (ö.1574) döneminden kalmadır. Bir diğer ifadeyle II. Selim’in eseri sayılabilen Mescid-i Haram, Suud idaresine gelinceye kadar yeni bir inşa faaliyetine gerek duymadan varlığını muhafaza etmiştir. Kabe’ye yapılan hizmetlerde sırasıyla IV. Murat (ö.1640), II. Mahmut (ö.1839) ve onun oğlu Abdülmecit (ö.1861)’in diğer padişahlara oranla daha etkin bir konumda olduklarını görüyoruz. Gerçekten de bir ilim adamımızın Arap müelliften naklettiği gibi, “Şu anda iftiharla söylemek gerekirse, bugün için dahi İslam âleminin kiblegâhı ve metâfı olan Kabe-i Muazzama bir Osmanlı eseridir.” (Sadık Eraslan, “Osmanlıların Harameyn-i Şerifeyn Hizmetleri”, Diyanet İlmi Dergi, c.35, sayı 1, s. 216) Cem Sultan (ö.1495)’ in hac farızasını eda ettikten sonra söylediği şu beyitler ise tüm Osmanlı padişahlarının hissiyatına tercüman olsa gerektir:

“Kabetullah’a varıp bir kez tavaf eyledim,

Bin Karaman, bin Acem, bin Memleket-i Osman’-
dır.” (İsmail Çolak, “Osmanlının Hz. Peygamber ve Beldesine
Sonsuz Sevgisi”, Diyanet Avrupa, Ocak 2004, sayı 57, s. 16)

Yavuz’dan tevârüs eden kutsal mekanlara hizmet anlayışında, adeta Osmanlı idarecilerinin bir yarış içinde olduğu görülmektedir. IV. Murat hicri 1040 (1630) yılında Hacerü’l-Esved’i gümüş bir mahfaza altına aldirtmiştir. Sultan I. Ahmet (ö. 1617) kendi adını verdiği camiye altı minareli düşünmüş, Kabe’nin o anda kaç minareli olduğunu sormuş, altı cevabını alınca oraya bir minare ilave ettirmeden kendi camisinin inşaatına izin vermemiştir (Sami Hocaoğlu, Yeni Şafak Gazetesi, “Osmanlı Sultanları ve Hac”, 27 Ağustos 2004). Pek tabii atalarımızın hizmeti sadece Haremeyn dediğimiz Kabe ve Mescid-i Nebevi ile sınırlı kalmamış, adeta her iki şehrin dağına taşına Osmanlı izleri nakşedilmiştir. Bu anlamda Osmanlı devrinde bu bölgeye 10 mes-cid, 17 medrese, 12 kütüphane, 4 han, 2 hamam ve yüzlerce dükkan hediye edilmiştir (Mehmet Kantarcı, “Osmanlının Haremeyne Hizmetleri”, Diyanet Avrupa, sayı 34, s.29). Medine’de bulunan Hz. Ali Mescidi ile Uhud Mescidi, II. Mahmud döneminde yapılmıştır. Keza Mekke-Medine arası Abâr-ı Ali denilen Ali kuyuları, Osmanlılar tarafından bu kutsal kentlere sunulan hizmetler arasındadır.

Osmanlıda Tanzimat sonrası başlayan demiryolu inşaatında Rumeli ve Anadolu'dakilerin tamamı yabancı sermaye ve onlara tanınan ayrıcalıklar sayesinde yapılmıştır. Ne pahasına olursa olsun Anadolu ile Hicaz bağlantısının kopmasına gönüllü razı olmayan II. Abdülhamit (ö. 1918), üstelik devletin gırtlığına kadar borçlu olduğu bir zamanda, "Hicaz demiryolu inşası benim eski rüyamdır" diyerek, 1 Eylül 1900 yılında Hicaz ve Bağdat demiryolu inşaatına başlamıştır. Şam'dan itibaren Medine'ye deve ile yapılan seyahat 40, Mekke'ye 50 gün sürmekteydi. Halbuki yataklı trenle bu yolculuk 58 saate inecekti. Bu sıkıntıya son vermek isteyen Padişah, Şam-Medine arasında yabancı sermaye de kullandırmayarak, Müslümanların bağış ve yardımıyla Hayfa bağlantısı dahil 1464 km.'lik demiryolunu, sekiz sene zarfında yaptırıp hizmete sokmuştur. Aslında idaredeki ömrü yeterli gelseydi bu yol güzergahı Şam'dan Mekke'ye, Cidde hatta Yemen'e kadar devam edecekti (Nesimi Yazıcı, "Kabe'nin Yollarında", Diyanet Aylık Dergi, sayı 157, Ocak 2004, ss. 12).

Atalarımızın Hicaz'a yaptığı hizmetler sadece mimari ile sınırlı kalmamış, idari anlamda da bu bölge birtakım ayrıcalıklı uygulamalara şahit olmuştur. Örneğin Yıldırım Beyazıt (ö.1403) zamanından beri "Nakîbü'l-Eşraf" unvanlı memurların tek görevi, bu bölgedeki seyyid ve şeriflerin şe-

ceresini tutmak olmuştur. Bu unvan, yapılan vazifenin şerefinden dolayı halifeden hemen sonra gelmektedir (M. Z. Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, MEB Yayınları, İstanbul 1993, c. II, ss. 647-648). Seyyid ve şeriflerden vergi alınmıyordu. Yine ilk kez Çelebi Mehmet (ö. 1421) ile başlayan, Mekke ve Medine'nin seyyid, şerif, âlim ve fakirlerine para ve hususi hediye götüren hayır kervanı dediğimiz "Sürre Alayları" ise ayrı bir önem arz etmektedir. Bu kervan büyük bir heyecan ve törenle payitahttan Hicaz bölgesine uğurlanır, kervanın geçtiği her yerde görkemli karşılama yapıldı. "Harameyn İkramiyesi" adı altında, Mekke ve Medine fakirlerine dağıtılmak üzere 25 liradan fazla maaş alan her memurun, mart ayı maaşından yüzde on kesilmek suretiyle Resûlullah'ın komşularına gönderilirdi.

Hac yapılırken ecdadımızın hizmetlerini görmezlikten gelmek, milletimizin "kadirşinaslık" vasfıyla bağdaşmaz diye düşünüyorum. O halde ellerin semaya, dillerin duaya ve gönüllerin Mevlaya daima açık olduğu bu mekanda, atalarımız için de dua edip bir fatiha okuyalım. Milletimizin mutluluğu, İslam âleminin huzuru ve tüm insanlığın barışı için dua edelim!

Netice-i kalam Hz. Peygamberin; "Kim mebrur bir hac yaparsa, annesinden doğduğu gün gibi günahsız vatanına döner." (Buhari, Muhsar, 9-10; Müslim,

Hac, 438; Nesei, Hac, 4) hadisini müjde kabul ederek, açtığımız beyaz sayfaya mürekkep damlası (günah) damlatmayalım. Hz. İbrahim'in rolünü oynadıktan sonra yeniden kendi rolümüze dönmemeliyiz. Biliniz ki bu topraklara "parası olan" değil, ancak Allah'ın "davet ettikleri" gelebilmektedir.

Kitabımız, kıyamet gününde mal ve evladın fayda vermeyip, "temiz bir kalbe" sahip olmanın öneminden bahsetmektedir (Şuara, 88-89). Nitekim şair de bu ayetten mülhem hacca gidenlere seslenerek;

"Sanma ey hâce ki, senden zer-ü sîm isterler,
Yevme la yenfauda kalb-i selîm isterler."

diyerek, hiçbir şeyin fayda vermediği kıyamet gününde, hacıdan altın ve gümüşün değil, temiz bir kalbin isteneceğini ifade etmektedir.

Lebbeyk Allahümme Lebbeyk

Dr. Ömer Menekşe

“Lebbeyk Allâhümme lebbeyk, Lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk, inne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülk. Lâ şerîke lek.” (Müslim, Hacc, 3; İbn Mâce, Menasik, 15; Ebû Dâvud, Menasik, 26)

“Buyur Allah'ım, buyur! Davetine bütün samimiyetimle icabet ettim! Senin eşin ve benzerin yoktur. Buyur Allah'ım, buyur! Her türlü övgü sana mahsustur. Nimet de senin, mülk de senin. Senin eşin ve benzerin yoktur!”

Bu sözler, Hz. İbrahim'e Kabe'yi inşa ettirip insanları oraya davet etmesini emreden yüce Allah'a karşı teslimiyetin ve bir o kadar da samimiyetin ifadesidir.

Hz. İbrahim, Cenab-ı Allah'ın emri ve yer tayini üzerine, oğlu İsmail'in de yardımıyla, Beytullah'ı (yeniden) bina etmişti. İnşaat bittikten sonra Allah Teâlâ, Hz. İbrahim'e “Bana hiçbir şeyi ortak koşma; tavaf edenler, kıyama duranlar, rükûda

bulunanlar ve secdeye varanlar için evimi temiz tut.” demiş ve şöyle buyurmuştu:

“İnsanlar arasında haccı ilan et ki, gerek yaya olarak, gerekse uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler.” (Hac, 27)

Rivayete göre; Hz. İbrahim, bu emir üzerine bir an duraklamış ve “Ya Rabbi, şu ıssız, sessiz, kimsesiz, ot bitmez, kervan geçmez çölde beni kim duyar; kim benim davetime icabet eder?” deyivermişti.

Mekke'nin siyah taşlarının, dik ve keskin kayalarının ortasında kurbanlık oğlundan başka kimsesi olmayan Halil'in sesini kim duyacak, o sese kim “lebbeyk” diyecekti?

Fakat, Kimsesizler Kimsesi ona, “Sen seslen, Ey İbrahim!” buyurmuştu ve İbrahim bütün insanlığı hacca davet etmişti.

Hac bir vuslattır, Hz. İbrahim aleyhisselâmın zamanına, Allah Resulü'nün yaşadığı mekâna, sahabe-i kirâmın sevdasına...

Yüreğinde bu sevdayı taşıyanlarda her sene, ayrı bir heyecan belirir, vakit yaklaştığında...

Binler, yüz binler dökülür yollara ve vadilere; akan seller misali... Rengârenk bir insan manzarası dolar o kutsal iklime... Dünyanın dört bir tarafından akın akın gelen milyonlarca müslümanın her

birinin ağzından ilahi rahmete vesile yakarışlar duyulur, Lebbeyk diye...

Yer ve gök inlemektedir... "Lebbeyk..." sesleriyle..

Bugün de bu çağrıya uyan, hasret ve hicranla yollara dökülen müminler, "Lebbeyk..." diyorlar...

"Lebbeyk..."

"Emret yâ Rabbi, buyur yâ Rabbi!.. Çağıldın, biz de geliyoruz yâ Rabbi!... Davetine sözümüz ve özümüzle geliyoruz; buyur Allahım. Ey ortak ve benzeri olmaktan münezze Rabbimiz! Hamd senin, minnet senin ve mülk de senin. Sen teksin, eşsizsin, emsalsizsin, buyur yâ Rabbi!"

Lebbeyk... Hac esnasında ihrama girildiği andan itibaren bayramın birinci günü (Zilhicce'nin 10. günü) Cemre-i Akabe'de ilk taşın atılmasına değin yüksek sesle okunan, ilahî ve kudsî olan mana yüklü davete iştirak...

İşte hac duyurusu kendine ulaşmış ve buna cevap vermiş müminler... Öyleyse yükseltin sesinizi "Lebbeyk..." diye...

Sevgiliye

Şeref Göküş

Sen gittin gideli bir şeylerin kaybolduğunu hissediyorum içimde. Tarifsiz acılar var yüreğimde, anlamadığım ve farkına varamadığım. Arıyorum, etrafımdaki insanlara soruyorum ama bulamıyorum kaybettiğim duygularımı. Bir anda siliniyor resimler, ortalık simsiyah oluyor ve ben yine sensiz ve yapayalnız... Oturuyorum pencere kenarında, bakıyorum dağlara, taşlara, insanlara ve insanların yaptıkları umarsızca davranışlara. Ansızın sormak ve sorgulamak geliyor her şeyi birden. Ben neyim? Ben kimim? Ne için varım ben bu dünyada? Ne yapmam gerekiyor Allah'a iyi kul olabilmek için? Peki Allah nedir, kimdir ve ne istemektedir biz insanlardan? vb... Sorularına cevap ararken aniden peygamberler geliyor aklıma. Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. İsa ve sen ey sevgili, sen geliyorsun. Bir anda yüreğimi kasıp kavuran sızılar kayboluyor, rahatlıyorum. İçimi bir huzur kaplıyor tarifi imkansız. Senin insanlara öğrettiğin cevaplar geliyor

dudaklarıma. Haykırmak, bağırarak ve bütün insanlara duyurmak istiyorum anlattığın gerçekleri. Utanıyorum tarifi imkansız bir biçimde, hem kendim ve hem de Kur'an'ın belirttiği din kardeşlerim adına. Bizimkisi sadece geçici bir bağırma, geçici bir gayret ve geçici bir çaba. Uzaklaşmışız her şeyimizle senden, bizi biz yapan değerlerden ve öğretilerden. Mücadele etmiyoruz kötülüklerle karşı, 610 yılından ölünceye kadar senin yaptığın gibi. Gel ya Resulullah! Doldur gönlümüzü sevginle, aydınlat ruhumuzu nurunla. Elimizden tut, çıkar bizi bu gaflet uykumuzdan. Ne olur bize yardım et. Sen ki, yaşamın boyunca etrafındaki bütün insanlara yardımı kendine bir vazife saydın. Bu uğurda canını ve malını ortaya koydun. İnsanları uyardın, onları küfrün kara bataklığından, bir olan Allah'ın tevhid yoluna, nuruna, aydınlığına çağırdın. Ne zaman ki, Allah'ın sana vermiş olduğu görevi hakkıyla yerine getirdin, teslim ettin emanetini sana veren o yüce varlığa.

Ama soruyorum ya Resulallah! Emaneti verene teslim etmeden önce söylediğin son sözlerinle bize iki öğüt veriyorsun: Kur'an ve senin sünnetin. Uyun diyorsun, emrediyorsun bize. Ama biz sahip çıkamadık bize bıraktığın bu kutsal emanetlere. Hepimizin evinde duvarlarda asılı duruyor emanetlerin. Nedense bir türlü inmiyor soğuk duvarlardan kalplerimizin sıcak köşelerine.

Eritmiyor yüreğimizdeki günah pisliklerini, çirkinliklerini...

Gel ya Resulallah! Gel de gör hâlimizi. Utandır bizleri, uyandır bizleri yattığımız bu amansız uykulardan. Göster bize nurun aydınlık yolunu, ışığını. Yürü bizimle el ele, anlat tekrar anlatacağın o güzel düsturlarını. Yerleştir kalbimize bir daha çıkmamacasına sevgini. Öyle bir yerleştir ki yüreğimize, Allah'ı ve seni ey sevgili, sizleri andığımızda paramparça olsun kibirlerimiz, nefretlerimiz ve kinlerimiz. Aklımız başımıza gelsin, silkelelim ve tekrar ayağa kalkalım. Bir olsun bütün Müslüman kardeşlerimizin yüreği, dünyalık menfaatler uğruna satmayalım birbirimizi. Gel ey sevgili! Gel de gör hâlimizi...

Biliyorum sen gençleri çok severdin. Onlara geleceğin mimarları ve geleceğin insanları diye bakardın. Ayrı bir yeri vardı onların senin yüreğinde. Bir başka ilgilenirdin onlarla. İslam'ın senin hayatında yansımasını bulan ahlaki davranışlarını öğrettirdin onlara hep. Ve tek isteğin vardı bu genç insanlardan. Kendilerinden sonra gelen insanlara senin öğrettiklerini aktarmaları. Evet ey sevgili, onların bazıları bu görevlerini en iyi şekilde yerine getirdiler ama bugün heyhat! Nerede o gençler, nerede öğretiler, nerede ahlak ve nerede edep...

Senin getirdiğin yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'e tekrar sarılacağımıza, senin o güzelim sünnetle-

rini tatbik edeceğimize söz veriyoruz ya Resulallah. Bak göreceksin kıyamet gününde verdiğimiz sözü tuttuğumuzu. Bütün inananlar birleşeceğiz senin tevhid bayrağın altında. Sen kovsan da, sen istemesen de, biz sana yalvaracağız ve senden Allah'ın izniyle medet umacağız. Yakaladık mı seni asla bırakmayacağız. Öpeceğiz o güzelim elinden ve yüzünden. Koklayacağız herkese nasip olmayan o güzel kokundan. Sarılacağız ama öyle bir sarılma ki bir beşerin başka bir beşere sarılmaya kadar güçlü ve duygulu bir şekilde...

Allah'ımız şahittir seni seviyoruz ya Resulallah! Ne olur sen de bizi sev. Öyle bir sev ki, bizler sevginden ateş olup yanalım ve senin sevginle Allah'a ulaşalım...

Onu Sevmek

Bahattin Akbaş

Hz. Peygambere duyulan engin sevgi müminlerin gönüllerinde her dem tazeliğini, zindeliğini ve berraklığını muhafaza eder. Hele Medine-i Münevvere adını duyunca sonsuz özlem ve hasret, daha bir başka sarar mümin gönülleri ve benlikleri... Gidemeyenler bu hasretle gidenlere imrenerek selamlarını gönderirken yoğun dinî duygu ve heyecan içerisine girerler.

Gidenler ise ayrı bir heyecanla, Gönüller Sultanı'na vuslat coşkusu ile onun ruhaniyeti karşısında hasret gidermeye, emanet edilen salat ve selamları teslim etmeye, gözyaşları içerisinde sevgiliyi ziyarete koşarlar. Her insan mutlu olmak ister. Ancak mutlu olmanın bazı olmazsa olmazları vardır.

Her şeyden önce şunu ifade etmek gerekir ki, mutluluğun temel taşları ahlâk, edep, erdem, iyi huy ve vicdandır. Aslında mutluluk hep dışarıda,

çok uzaklarda aranır. Halbuki o, o kadar yakındır ki, pek çok insan farkında bile değildir. Mutluluk dışarıda değil insanın içindedir.

Mutluluğun birtakım engelleri vardır. İhtiraslara kapılmak, nefsin esiri olmak ve kadere küsmek onun engellerindendir. İnsan bunlardan kaçınabildiği, azla yetinmeyi öğrendiği ve kanaati fark ettiği nispette mutluluğa ulaşabilecektir.

Çok zengin olabilir ama mutlu olamayabilirsiniz. Diğer yandan kıt kanaat geçinen ancak mutlu olmayı başarabilen insanlar hiç de az değildir. İnsan için asıl zenginliğin gönül zenginliği olduğu unutulmamalıdır. Bu bağlamda mutluluğun ana kaynağının insan kalbi veya gönlü olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan kalbi, bencillik, kin, kıskançlık, adavet gibi kötü duygu ve düşüncelerden arındırmak önemlidir.

Hasedin insanın yaptığı iyi ve güzel davranışları yok ettiğini belirtmek gerekir. Hasetten kurtulmayan insanlar hayatta mutlu olmadıkları gibi diğer insanların başarı ve mutluluklarını istemezler. Bu nedenle iç huzuruna kavuşmaları mümkün olmaz.

Hak, adalet, insaf, merhamet gibi ulvî duygular insanlarla olan münasebetlerimizde temel ölçü olmalıdır. Bu hem fert hem de toplum huzur ve mutluluğu için elzemdir. Diğer taraftan sahip ol-

duğumuz maddî manevî nimetlere karşı, şükür gibi ulvî bir hasleti unutmamak gerekmektedir. Aynı zamanda insanlara karşı teşekkürü ihmal etmemek, küçük bir ayrıntı gibi görünse de önem taşımaktadır. Allah'a karşı şükürün yolu, O'nun tarafından üflenene ruhtan bir nefha taşıyan insanlara teşekkürden geçmektedir. Şükür duygusu içinde olmak insanı mutluluğa götüren güzel hasletlerden biridir.

Mutluluğu doğru adreslerde aramak önemlidir. Geçici şeylerde mutluluk arayan ve bunları mutluluğun tek kaynağı olarak gören pek çok insanın, bunları kaybettiğinde ağır bunalımlar içerisine düştüğü görülmektedir. Para, mal, mülk, makam, mevki, şan, şöhret, güzellik, yakışıklılık gibi geçici şeylerde mutluluk aramak insanları mutlu etmeye yetecek faktörler değildir. Bunlar tek başlarına yeterli olsaydı, bunlara sahip insanların hepsinin mutlu olduğu görülürdü. Oysa bu gibi geçici nimet ve güzelliklere sahip olduğu hâlde mutluluğu yakalayamamış pek çok insan vardır.

Sevgili Peygamberimizin hayatını geçirdiği, nice hatıralarla dolu bu mekanlarda bulunmak ayrı bir haz veriyor insana. Onun müstesna hayatı daha bir ayrı canlanıyor gözünüzde ve belleklerinizde... İnsanları irşad için söylediği hayat düsturları mübarek sözleri kulaklarınızda yankılanıyor sanki. Ve

onu daha iyi anlamaya sevk ediyor sizi. Âlemlere Rahmet'i ziyaret edip de duygulanmamak mümkün mü? Onu ziyaret eden herkes bu manevî atmosferden şöyle veya böyle nasiplenmektedir. Elbette bu nasiplenmenin boyutu onun sîret ve sünnetini iyi anlayıp özümseme keyfiyeti ile doğru orantılıdır.

Onu ziyaret eden müminler salat ve selamlarla kabrinin önünden geçerken ayrı bir iç huzuru duyarlar. Kiminin gözleri buğulu, kimi göz yaşı dökerek, kimi de göz yaşlarını içine akıtarak, "Es-salatü vesselatü aleyke ya Rasûlallah" diyerek, ona olan özlemlerini, hasretlerini gidermeye çalışırlar. Bu esnada o kadar kendilerinden geçerler ki, kalabalık, sıkışıklık, sıcaklık gibi arızî tesirleri adeta hiç hissetmezler. Bütün Ravzayı onun üstün ruhaniyeti kaplamıştır. Bu manevî atmosferi doya doya teneffüs etmek müminler için bir bahtiyarlıktır.

Ona duyulan derin sevgi, saygı ve bağlılığın Ravza-i Mutahhara'daki aksedişlerini, şüpheşiz kelimelere dökmek mümkün değildir. Hani bazı şeyler vardır ki anlatılmaz, ancak yaşanır derler ya, işte o sevgiliyi ziyaret de böyle bir şey... Yaşayan bilir ve yaşayarak anlaşılır.

Zarf-mazruf, mekan-mekin münasebeti cihetiyle bakıldığında Medine müstesna bir yer işgal eder,

inanmış gönüllerde. Âlemlere Rahmet'e kucak açtığı için, İslam'ın intişarına zemin hazırlayan Ensarın diyarı olduğu için ayrı bir önem ve değer ifade eder.

Doya doya bu sevgiyi yaşayanlar, buradan memleketlerine döndüklerinde ayrı bir hasret ve heyecanla karşılaşırlar. Hacca veya umreye gidip dönenleri karşılamak ayrı bir zevk ve coşkıdur insanlarımız için. Eskiden karayolu ile umre veya hacca gidildiği yıllarda kimi insanlarımız, yakın veya tanıdıklarını karşılamak için sınır kapılarına kadar giderlerdi. Şimdi ise saatler öncesinden havaalanlarını doldurmaktadırlar, bu coşkuyu yaşamak için... Bazı büyüklerimiz kutsal yolculuktan dönenleri gözlerinden ve ellerini öperek karşılarlar, o, Resûlün kabrini, ravzasını, Kabe'yi gördü, Hacerü'l-Esved'e el sürdü diye... Şüphesiz bu davranış da Hz. Peygamber sevgisinin tezahürlerindendir.

Son olarak şunu belirtmek gerekir ki, âlemlere rahmet Hz. Muhammed (s.a.s.) sevgisi mümin gönüllerde ayrı bir yere sahiptir. Bu sevginin her bir Müslümanın hayatında müspet tesirleri vardır ve olmalıdır. Onu iyi okumak, iyi anlamak, ahlâkının menba-ı Kur'an-ı Kerim'i iyice özümsemek her Müslümanın ayrı bir ödev ve görevidir. Ona duyulan sevgiler bu ödev ve görevle birlikte

mümin gönüllerde makes bulursa manevî yönden büyük bir gelişme içerisine girilecektir. O güzeller güzeli Resûlullah'a layık güzel insanlar olmak şüphesiz onu iyi anlamaktan geçer. O diyara gidip onun güzel ahlâkından feyz alarak, nasipleterek dönmek insanların yakınlarına ve çevrelerine getirecekleri en güzel armağan olacaktır.